

אספרה שמך לאחי

♦ ב' מר-חשוון תשפ"ה ♦

היה צריך סעד לתומכו, ונאמר בו אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ, שֶׁהִיא צְרִיךְ עֶזֶר גָּדוֹל מִחַמַּת אֲנָשֵׁי הַדּוֹר, וְהִיא הַקַּב"ה כְּבִיכּוֹל בְּעֶצְמוֹ אוֹחֶזוּ וּמְחַזְקוּ לְהַעֲלוֹתוֹ.

♦ אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ, נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים ♦

בכל חמישה חומשי תורה, לא מצאנו¹ שהתורה הקדושה תקרא לאדם בתואר צדיק, רק נח הצדיק זכה לכך, ולא סתם צדיק אלא צדיק תמים,² כי לפעמים יש אדם עושה מצות ומעשים טובים והוא ממש צדיק, אבל לא תמים, כי יש לו איזה שהוא פנייה שלא לשם שמים,

הוא רוצה שיכבדוהו בני אדם ויאמרו עליו שהוא צדיק, וזהו צדיק שאינו תמים, שאינו עושה צדקותיו ומצותיו בתמימות כי יש לו גם כוונה אחרת, אבל מי שהוא חי בדור של רשעים ועושה מצות ומעשים טובים זהו וודאי צדיק תמים, שאין לומר שעושה שלא לשם שמים רק שיכבדוהו בני אדם, כיון שהוא בדור רשעים, אדרבה לא די שלא יכבדוהו, אף גם יבזוהו, ולכך נאמר איש צדיק תמים היה בדורותיו, כיון שדורו היו רשעים אין ספק שהיה צדיק בתמימות.

♦ לְהוֹדִיעַ כְּמָה אַרְךָ אַפִּים לְפָנָיו ♦

עֲשֶׂרָה דוֹרוֹת מֵאַדָּם וְעַד נֹחַ, לְהוֹדִיעַ כְּמָה אַרְךָ אַפִּים לְפָנָיו, שְׁכָל הַדּוֹרוֹת הָיוּ מְכַעֲסִין וּבָאִין עַד שֶׁהִבִּיא עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַמְּבּוּל. עֲשֶׂרָה דוֹרוֹת רֵאשׁוֹנִים, הֵם; אָדָם שֶׁת אָנוּשׁ, קִיָּן מִהַלְלָאֵל יָרֵד, חֲנוּךְ מִתּוֹשֵׁלַח לְמֹךְ, נֹחַ.⁴ אָדָם בֵּא לְעוֹלָם רֵאשׁוֹן, שֶׁת בְּנוֹ בֵּא אַחֲרָיו, אִמְרוּ לוֹ בְּנֵי דוֹרוֹ לְשֶׁת, עֲבוֹד אֶת אֲבִיךָ כְּלוֹמֵר

תשרת אותנו ותפרנסו! ומדוע היה צריך לעזור לו, וכי היה חסר לו משכורת, הרי כל העולם היה שייך לו, אלא שאנחנו חיים ברוך ה' בדור מיושב, וכל אחד עוזר לשני, יש אנשים שזורעים וקוצרים, ישנם אנשים שטוחנים ואופים, וכך בכל דבר, אבל אדם הראשון, בתחילה היה יחידי,⁵ וכמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול, חרש זרע וקצר ועמר ודש וזרה וברר וטחן והרקיד ולש ואפה ואחר כך אכל, וכמו כן כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא בגד ללבוש, גזז ולבן ונפץ וטווה וארג, ואחר כך מצא בגד ללבוש, ובכן אדם הראשון היה צריך עזרה, ואכן שת בנו שמע לאנשי דורו, וקיים כיבוד אב, והיה זנו ומפרנסו ומכלכלו.

אחר כך בא אנוש בנו, אמרו לו לאנוש; עבוד את אבי אביך, אמר, איני חייב בו, רק לאבי שת אני חייב, כי גידל ופרנס אותי בקטנותי, ואם לא אפרנס אותו

♦ דוֹרוֹ שֶׁל נֹחַ ♦

דורו של נח³ היו רשעים ביותר, אמנם גם בדורו של אברהם אבינו היו רשעים, אבל לא כאלו, אברהם היה יכול לעוררם לתשובה, לגייר גרים, אבל בדורו של נח אין למי לדבר, אין את מי לעורר, רק רע פל היום, לכן מצב הדור הזיק גם לנח עצמו שלא היה יכול להתחזק ולעלות למדרגות יותר עליונים בעבודת השם, משל לאדם המושך בחבל משא כבדה ממטה למעלה, כשהמשא כבדה ממנו ביותר, אז האדם עצמו נרתע לאחוריו וכמעט שאינו נופל, כך היה נח עם דורו, לכך

1. אבימלך קרא לעצמו בתואר זה, (בראשית כ' ד'), ובנביאים מצאנו שדוד המלך קרא כך לאיש בשת בן שאול (שמואל ב' ד' י"א), אמנם מצאנו תואר זה אצל מלך המשיח (זכריה ט ט') הִנֵּה מִלְכָּךְ יָבוֹא לְךָ צַדִּיק וְנוֹשֵׁעַ הוּא עֲנִי וְרֹכֵב עַל חֲמֹר וְעַל עִיר יָבִין אֶתְנֹנֹת:

2. לשון זהב לר' דוד טבלי שיף
3. אור תורה להמגיד ממעזריטש
4. תנא דבי אליהו פט"ז
5. ברכות נ"ח.
6. פירוש תוס' בן יחיאל שם

פירושו שחשבון גימטריא של נח שזה חמישים ושמונה, היה חי בדורותיו איש צדיק שזה אברהם אבינו,¹⁰ ולכן זכה אברהם אבינו וקיבל שכר נגד כל העשרה דורות.

♦ יָבֵלֵנוּ כְּמוֹב יְמֵיהֶם ♦

עשרה דורות הראשונים, השפיע להן הקדוש ברוך הוא טובה מעין העולם הבא, ובעטו ברוב טובה עד שעמדו להחריב את כל העולם כולו,¹¹ ורצו להרג את נח. הקב"ה השפיע להם הרבה טובה,¹² היו חיים בעושר עד זקנה ושיבה, היו מולידים את בניהם ופרין ורבין כמו שרץ גדול, ששה בכל לידה ולידה, בניהם וכל צאצאיהם היו עמהם במקום אחד ושמחים זה בזה, לא היה להם אף פעם שום פחד על בתיהם ובני ביתם, כי לא שלטו בהם מזיקים, לא בגופם, שלא היה להם שום ייסורים, ולא בקניינם, שלא היה להם שום הפסד.

♦ יִשְׁלְחוּ כְּצֵאֵן עוֹלְיָהֶם וַיְלִדְיָהֶם יִרְקָדוּן ♦

גיבורים עצומים היו, בעת לידת תינוק, מיד היה הולך ומרקד, ואם פוגע בו מזיק היה התינוק נלחם בו, ומיד בלידתם היתה אומרת לו אמו לתינוק; הבא לי מספרים, הדלק לי את האור, והיה עושה כן. היו נושאים קול שיר בתוף בכינור ובעוגב, ומבלים ימיהם בטוב, וכשהיה מגיע יום מותם אחרי אריכות ימים, היו מתים לפי שעה בנחת ללא ייסורים. לפרנסתם לא עבדו הרבה, כי לא היו צריכים לזרוע אלא פעם אחת בארבעים שנה, והיה גודל והולך כל הזמן, והיה התבואה עומדת על השדה, ולא נפסדת כל ארבעים שנה מזריעה אחת, וכל פעם שהיה צריך היה הולך לשדה ולוקח כפי צרכו, ובשעה קלה היו מהלכים מסוף העולם ועד סופו, והיו אריות ונמרים נחשבים בעיניהם ככינים ותולעים, לא היה אצלם קיץ וחורף אלא כל השנה היה אור ממוזג לא קר ולא חם, כמו זמן האביב מפסח עד שבועות, ולא היה להם שום מלאכה כבידה, וכך היו כל מעשיהם מוצלחים, ועולה בידם היטב היטב.

בזקנותו הרי זה בכלל גזל, וזהו שורת הדין שזה משבע מצוות שבן נח חייב, אבל לסבא אני לא חייב, [רק⁷ יהודי חייב בזה מהתורה] זה רק גמילות חסד, לכבד את הסבא זה כבר לפנים משורת הדין, ובכן אמר אנוש; איני רוצה לפרנסו! ואכן הניח את אדם ולא פרנסו, וכיון שאנוש חידש את ההנהגה הזאת, למדו ממנו הדורות שאחריו. בא קינן בנו אחריו, אמרו לקינן עבוד את אבי אביך, אמר, איני חייב בו, וכן כולן עד נח, והנה הנהגה כזאת מביאה חורבן לעולם, כמו שאמר⁸ רבי יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עשו לפנים משורת הדין, כי מי שמתנהג רק כפי שורת הדין, גם בשמים מתנהגים עמו כן, ואינם נכנסים עימו לפנים משורת הדין, וכך פל הדורות היו מְכַעֲסִין וּבְאִין, עַד שֶׁהָבִיא עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַמַּבּוּל. עד שהגיע נח הצדיק, אמרו לו בני דורו לנח, עבוד את אביך, והיה זנו ומפרנסו ומכלכלו, אמרו לו; עבוד את אבי אביך, קיבל עליו, היה זן ומפרנס את אביו ואת אבי אביו, וכל אבותיו שהיו באותה שעה. שהם שש דורות, אָנוּשׁ, קִינָן מְהַלְלָאֵל יִרְד, חֲנוּךְ מְתוֹשֵׁלַח לְמֶךָ, כִּיּוֹן שֶׁנֶּח נוֹלַד בְּשֵׁנַת אֶלְפֵי ג', וְאִז אָדָם, שֵׁת, וְחֲנוּךְ, כָּבֵר לֹא הָיוּ בְּעוֹלָם,

♦ קִבַּל שְׂכָר כְּלָם ♦

זכה נח במעשיו וקיבל שכר כנגד דורותיו שהיו בימיו, כמו שאמר רבי עקיבא שהקב"ה⁹ ברא צדיקים ברא רשעים, ברא גן עדן ברא גיהנום, כל אחד ואחד יש לו שני חלקים, אחד בגן עדן ואחד בגיהנום, זכה צדיק נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן. ובכן בא ונראה אילו הדורות האלו לא היו מכעיסים ובאים, כמה שכר היו קונים וזוכים בגן עדן, כי ודאי אם היו מקיימים השבע מצוות שהצטוו היו זוכים בחלקם, שהרי בתרי"ג מצוות לא הצטוו עדיין, אך בהיותם מכעיסים בעשותם הפך מה שהצטוו הפסידו חלקם, ונח הצדיק זכה ונזהר יפה יפה במה שנצטווה, ולכן זכה גם בחלקם, אלא כפי שאמרנו נח לא היה חי בכל העשרה דורות שלפניו, אבל בחלקם של דורותיו שהיה חי זכה, אבל אברהם אביו זכה נגד כל עשרה דורות כי הוא נולד עוד בחיי "נח" והיה חי בכל העשרה דורות, נח שם אֶרְפַּכְשֵׁד שְׁלַח, עֶבֶר פֶּלֶג רְעוּ, שְׂרוּג נְחוּר תָּרַח, ולכן חלקו גדול במאד מאד, אברהם נולד בחיי נח, חמישים ושמונה שנה לפני פטירתו של נח, ומרומז בפסוק; - נַח - אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדִרְתּוֹ

7. לדעת הרמ"א י"ד סי' ר"מ סעיף כ"ד אלא שחייב יותר בכבוד אביו (רש"י בראשית מ"ו א')

8. ב"מ ל:

9. חגיגה ט"ו

10. אור לישרים שבסוף שו"ת אורים גדולים לר' אברהם ישראל זאבי אב"ד חברון

11. תוס' בן יחיאל שם

12. איוב כ"א, סנהדרין ק"ח. רבה ל"ד אות י"א. פרדר"א פכ"ב.

♦ ולשמחה מה זה עשה ♦

כיון שהשפיע להם ה' רוב טובה, זה גרם להם שנתגאו וחסטאו, ויאמרו לא-ל סור מִפְּנֵינוּ וְדַעַת דְּרָקִיךָ לֹא חָפְצָנוּ. כלומר אמרו להקב"ה; אל תצווה לנו מאומה, אין אנו חפצים לדעת דרכיך. ¹³מה ש-די פי נעבדנו, ומה נועיל פי נפגע בו. היו מבזים את ה' ואמרו; וכי מה ה' חשוב שנעבוד אותך, ומה תועלת יבא לנו כי נתפלל אליך, והסבירו את עצמם באמרם: בשביל מה אנו צריכים את ה' ? כדי שיריד לנו גשם ? ! יש לנו נהרות ומעיינות שאנו מסתפקים מהם ! אמר הקב"ה; בטובה שהשפעת עליהם, בה הם מכעיסים אותי, בזה אני דן אותם ואביא עליהם מבול. ¹⁴אמר להם הקדוש ברוך הוא ולשמחה מה זה עושה, חייכם אני מאבד זכרם מן העולם.

♦ ונח מצא חן בעיני ה' ♦

נח הצדיק מצא חן בעיני ה' להקים ממנו את המשך העולם, וכשאדם מוצא חן בעיני ה', הקב"ה ¹⁵מנשאו ומגביהו למעלה מהבחירה, ומרחיק ממנו כל חטא ועבירה שלא ישל בה, ¹⁶ואיך מוצאים חן בעיני ה' ? כשהקב"ה מביט וצופה שעתיד לצאת מהאדם זרע כשר ! ונח זכה לחן כי היה עתיד אברהם אבינו לצאת ממנו, ואיך זוכים לזרע כשר ? כשאדם נזהר מכעס ! וכך היה נח, נח בדיבורו, נח במעשיו, ונח בהילוכו, לכן מצא חן.

♦ את האלקים התהלך נח ♦

נח ¹⁷היה מתבודד ביראת ה', לא היה לו חברה עם בני אדם, ומרוב הרגלו בהתבודדות, גם כשהיה נמצא ביניהם, כבר לא היו מטרידים אותו, וגם בעמדו בתוך הקהל לא הסיח דעתו מהשם יתברך, וחשב במחשבתו, כי כל העולם עדרי צאן והוא יתברך רועה לבדו ומשגיח על כל פרט. והיה נח הצדיק שונה מכולם ומתנהג בקדושה יתירה, ולכן היה ¹⁸רגיל לטבול עצמו במקוה, ולא רק בעבור טומאת הגוף, טבל עצמו להיטהר, אלא אפילו

כשהיה לו מחשבה לא טובה טבל עצמו, לטהר את מחשבתו המשפיעה על האדם כולו, ולכן סופי תיבות של צדי"ק תמי"ם הי"ה בדורותי"ו הוא אותיות מקוה.

♦ אשת נח ♦

נח היה לו ¹⁹אשה זקנה מאוד מאוד, בזמן המבול היא הייתה קרוב לאלף חמש מאות שנה, אחותו של תובל קין, גם היא הייתה צדקת, ומעשיה נאים ונעימים, לכן קראו לה נעמה.

♦ ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח ♦

כל הדורות עד נח היו מולידים בנים בגיל מאה שנה, אבל נח לא הוליד עד גיל חמש מאות, הקב"ה מנע ממנו מלהוליד מוקדם, כדי שבניו לא יעברו את גיל המאה לפני המבול, ועל ידי כך ינצלו מהמבול בזכותו. וההסבר לכך הוא - כידוע שבית דין של מעלה אין עונשים לפני גיל עשרים, אך לפני מתן תורה וכן לעתיד, העונש בב"ד של מעלה הוא מגיל מאה, ככתוב; ²⁰כִּי הַנְּעָר בֶּן מֵאָה שָׁנָה יָמוּת וְהַחוּטָא בֶּן מֵאָה שָׁנָה יִקָּלֵל, וכשהיה נח בן חמש מאות הוליד שלשה בנים שם חם ויפת.

עשרים שנה לפני שנולדו לו בניו, ציוה ה' לנח שיבנה תיבה להינצל מהמבול, ואף שה' יכול להציל בהרבה דרכים, רצה ה' שיראו דורו איך שעוסק בבניית התיבה מאה ועשרים שנה, וישאלו אותו מה זאת לך, והוא אומר להם עתיד הקדוש ברוך הוא להביא מבול לעולם אולי ישובו.

היה נח הצדיק מוכיח את בני דורו, ואומר להם עשו תשובה, ואם לא, הקב"ה מביא עליכם את המבול, אך הם התריסו נגדו בחוצפה, ואמרו לו: ²¹ולמה הוא לא מביא המבול מיד, אם יש בכוחו להביא, מי מעכב? אמר להם: צדיק אחד ושמו מתושלח שימלא את שנותיו וימות

13. איוב כ"א כ"ד

14. תנחומא אחרי מות

15. ספר הישר לר"ת

16. ישמח ישראל ע"פ החרדים

17. חרדים - פרק סו אות ל"ב

18. אמרי קדוש להקדוש מסטרעליסק

19. לדעת רש"י והרמב"ן בראשית ד' כ"ב

20. ישעיה ס"ה כ

21. סנהדרין ק"ח. רש"י ד"ה פרידה

קודם המבול ולא יהיה נדון עמכם! ענו ואמרו א"כ לא נחזור מסורינו, אלא נלך ונקלקל בעבירות.

♦ הוכח תוכיח ♦

נח לא הרפה, והיה מוכיח אותם ואומר להם דברים קשים כלפידים, והם היו מבזים אותו ואומרים; זקן זקן, תיבה זו למה? אמר להם: הקב"ה מביא עליכם את המבול! אמרו לו: מבול של מה, אם מבול של אש יש לנו דבר אחד ועליה שמה שאין האש שולט בה, ובזה נכבה את האש, [זה מין²² חיה שאין האש שולט בה, אך כשהגיע המבול נסתלק], ואם של מים הוא מביא הרי אנו גבוהי קומה ואין המים מגיעים עד צווארינו, ואם מי תהומות מעלה עלינו, הרי בפרסות רגלינו נסתום את התהומות, וכך היו עושים פושטים כפות רגליהם וסתמו את כל התהומות. מה עשה הקב"ה? הרתיח מי תהומות והיו שולקים את בשרם ופושטים את עורם מעליהם.

♦ וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֲתָהּ ♦

ה' הראה לנח באצבע מה לעשות בתיבה, כמה גובהה, וכמה רחבה, וכמה קינים בכל צד, שלש קומות היו בה תחתיים לזבל, אמצעים לבעלי חיים, ועליונים לאדם ולכל הנלוים אליו, גם עופות טהורים, שדירתן של עופות טהורים עם הצדיקים. אמר ה' לנח הבא אליך אל התיבה מכל הבהמה הטמאה ועופות הטמאים שנים שנים איש ואשתו, ומהטהורים שבעה שבעה, כי לפני ימי המבול היו הטמאין מרובים מן הטהורים וכשבאו מימי המבול רצה הקב"ה לרבות את הטהורין ולמעט את הטמאין. אמר נח לפני הקב"ה רבון כל העולמים וכי יש בי כח לקבצם אל התיבה? אמר הקב"ה הנני מאסף אליך את כל בהמת הארץ וחית השדה ועוף השמים ויבואו כלם ויסבבו את התיבה, ואתה תתישב בפתח התיבה וכל החיות והבהמות והעוף יאספו כלם, ועמדו נגדך, והיה כל אשר יבוא מהם ורביץ לפניך, אותו תקח ונתת ביד בניך והביאום אל התיבה, וכל אשר יעמדו נגדך, תעזוב, ואכן ירדו המלאכים הממונים על כל מין ומין, והיו מקבצים אותם אל התיבה ואת מזונותיהם עמהם והיו באים מאליהן אליו.

נח ראה והנה באו בהמות וחיות ועופות הרבה מאד ויסבבו כולם את התיבה. ונח ישב לו תחת הפתח, ועשה כאשר הצטווה, כל הרובצים לפניו מכל הבשר הביא אל בניו אל התיבה, וכל העומדים נגדו עזב בארץ.

ותבוא לביאה אחת ושני גוריה עמה זכר ונקבה ויבואו וירבצו נגד נח שלשתם, ויקומו שני בני הלבאה ההיא עליה ויכו אותה ויבריחוה ממקומה ותלך לה משם. וישבו הם אל מקומם וירבצו לארץ לפני נח; והלביאה ברחה לה ותעמוד במקום האריות. וירא נח את המעשה הזה ויתמה מאד ויקם ויקח את שני גורי הלבאה וביאם אל התיבה.

ויש²³ לבאר שאמר לו הקב"ה לנח שכל אשר יבא מהם ורביץ לפניך אותו תקח וכל אשר יעמד לפניך תעזוב, משום דהרביצה הוא ענין של ענוה והכנעה להורות דכל אשר יש בו הכנעה ראוי הוא לקליטת התיבה, שיצילהו הקב"ה אבל אותם העומדים בגאווה והיפך של הכנעה אותם אינם ראויים לקליטה, ומה שהלביאה באה עם שני גוריה ורבצו שלשתם ושוב גרשוה בני הלבאה והתיבה לא קלטה י"ל שבא להורות שיש שרובצים אבל אין תוכם כברם והם הצבועים שמראים עצמם ככשרים בחיצוניות, וסכנה גדולה להתחבר עמהם, לכן הבריחה ממקומה, ושובו ורבצו פעם שנית בלי הלבאה, ואז ישיבתם בלי התחברות של המקולקלים רק עכשיו היו ראויים לקליטת התיבה.

ונח הביא אל התיבה מכל החי אשר בארץ, לא נשאר דבר אשר לא הביא נח עמו אל התיבה. שניים שניים באו אל נח אל התיבה; ומן הבהמה הטהורה ומן העוף הטהור הביא שבעה שבעה כאשר ציווה אותו אלקים.

♦ השקר וההפסד ♦

כאמור הכניס נח²⁴ כל אחד ואחד וזוגו עמו. הגיע השקר ורצה ליכנס, א"ל נח אין אתה יכול ליכנס אם אין אתה לוקח לך בן זוג. הלך השקר וחיפש בן זוג. פגע בהפסד (פחתא) אמר לו ההפסד מאיפה אתה מגיע? אמר לו השקר אני מגיע מנח שהלכתי אליו ורציתי ליכנס לתיבה ולא נתן לי רשות, ואמר לי, אם יהיה לך בן זוג תוכל ליכנס. ואם אתה רוצה תהיה לי בן זוג, אמו לו ההפסד: ומה אתה נותן לי אמרו לו: אני יסכם אתך שכל מה שארוויח תקח לך, וכך סוכם ביניהם שכל מה

22. הערוך, בערך אלתא

23. ישמח יהודה, יעקובוביץ

24. שוחר טוב פ"ז

ויען נח אותם לאמור: "הנה אך עתה בראותכם את צרת נפשכם תשובו אל ה', ולמה לא שבתם זה עשרים ומאת שנה אשר שם אותם לכם ה' למועד? ותבואו עתה ותדברו אלי את הדבר הזה מרעת נפשכם; גם ה' לא ישמע אליכם ולא יאזין לכם ביום הזה ולא תצליחו בדבריכם היום."

כי²⁵ אם היו אנשי דור המבול חוזרים בתשובה בתחילה לפני בוא המבול היה מועיל להם, שזה מראה שהם מתחרטים על העבירות, אבל כשכבר הגיע המבול שאין תשובתם אלא מחמת הפחד, כזה תשובה לא מועילה אלא ליהודי ולא לגוי.

♦ וַיִּסְגֵּר ה' בְּעֵדוֹ ♦

ויגשו כל בני האדם לשבור התיבה לבוא בתוכה מפני הגשם כי לא יכלו לסבול את הגשם עליהם, והיו גם אנשים שכעסו כשראו שיורדים²⁶ מי המבול ונח נכנס לתיבה, ובאו לשבר את התיבה, ולהרוג את נח, מה עשה הקדוש ברוך הוא שלח אריות ודובים ושאר חיות רעות הדורסים סביב התיבה, שכל מי שהיה מבקש לשבר התיבה היו הורגין אותו, וימיתו מהם החיות רבים, ויבריחום מן המקום ההוא וילכו איש לדרכו ויפוצו על פני כל הארץ.

וכמו שבני האדם רצו להציל עצמם בשעה²⁷ שנכנס נח לתיבה, כמו כן רצו כל החיות להציל עצמם ולהיכנס, ולא הניחן הקב"ה, ארי בא ליכנס והיו שיניו כהות, דוב בא ליכנס והיו רגליו מתערבלות

והגשם עודנו יורד על הארץ וירד ארבעים יום וארבעים לילה ויגברו המים מאד מאד על הארץ. וימותו כל בשר אשר על הארץ במים, מאדם ועד בהמה ועד חיה ועד רמש ועד עוף השמים.

♦ וַיִּישָׂא אֶךְ נֹחַ וְאִשְׁרֵי אֹתוֹ בַּתֵּיבָה. וַיִּגְוַע כָּל בָּשָׂר ♦

בארבעים²⁸ יום שירדו גשמי המבול, בתחילה מתו העופות שהם חלשים, על ידי שטף גשמי המים הבא מלמעלה, ואחר כך מתו גם הבהמות, ואח"כ גם החיות, שיש מהם נחבאים במערות צורים בראשי ההרים ששם

ששקר יכניס יקח אותו ההפסד. נכנסו שניהם לתיבה. וכיון שיצאו היה השקר מכניס וההפסד נוטל אחד אחד. אמר לו השקר מה זה שאתה לוקח כל שהכנסתי. אמר לו: לא כך סכמת אתי שכל מה שאתה מכניס אני נוטל. ולא היה לו פתחון פה. ולכן כל מה ששקר מכניס ההפסד נוטל.

וַיְהִי כִּלְיָמִי מִתּוֹשְׁלַח תִּשְׁעֵי וְשָׁשִׁים שָׁנָה וַתִּשַׁע מְאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת.

בשנת אלף תרנ"ו לבריאת העולם מת מתושלח הצדיק ב' חשוון, ז' ימים קודם המבול, וגשמי המבול התעכבו לכבודו כל חייו, וגם בשבעת ימי אבלו

כשהגיע זמן המבול הרעיש ה' את כל הארץ, ותחשך השמש וירגזו מוסדי תבל. ותגעש כל הארץ ויברקו ברקים וירעמו רעמים ויגבר קול עצום בכל הארץ, אשר לא נודע ליושביה כמוה. וה' עשה את הדבר הנורא הזה, כדי להבהיל את בני האדם וישובו אל ה', ואולי תתבטל הגזירה לבלתי היות מבול. ובכל זאת לא שבו בני האדם מדרכם ויוסיפו על חרון אף ה' בעת ההיא ולא שתו איש לבו לכל זאת.

ויהי לשבעת הימים בשנת שש מאות שנה לחיי נח ומי המבול היו על הארץ. וייבקעו כל מעיינות תהום וייפתחו ארובות השמים ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה. ויבוא נח וביתו וכל החי אשר אתו אל התיבה מפני מי המבול ויסגור יי בעדם.

כאשר ראו כל בני האדם הנשארים בחוץ את הגשם, כי המים גברו מאד על הארץ, והבהמות והחיות עודם עומדים סביבות התיבה. ויתקבצו כל בני האדם יחד כשבע מאות אלף איש ואשה ויבואו כולם אל נח לפני התיבה. ויקראו כולם אל נח לאמור: "פתח לנו ונבוא עמך אל התיבה ולמה נמות אנחנו?"

ויען נח אותם לאמור בקול גדול מן התיבה ויאמר אליהם: "הלא אתם מרדתם כולכם בה' ותאמרו; לא, הוא לא יוכל לאבד אותנו. והנה הביא ה' עליכם את הרעה הזאת להכחיד ולהאביד אתכם מעל פני האדמה. הלא זה הדבר אשר דיברתי אליכם זה מאה ועשרים שנה עד היום הזה; ולא שמעתם בקול ה' ועתה תחפצו לחיות בארץ?!"

ויאמרו כולם אל נח: "הננו ושבנו כולנו עד ה'; אך פתח לנו ונחיה ולא נמות."

25. ממדבר מתנה, זכריש, ע"פ הח"ח

26. מדרש אגדה

27. רש"י יחזקאל י"ד י"ד

28. מלבי"ם

♦ ויגברו המים ♦

ויגברו המים, וירבו מאד על הארץ וישאו את התיבה ותרם מעל הארץ. ותלך התיבה על פני המים ותיהפך על פני המים הלך והפוך הנה והנה. ויתהפך כל החי אשר בה כהפוך את הנזיד בסיר. והיה צער גדול לכל היקום אשר בתיבה והתיבה חישבה להישבר. ויתבהל כל החי אשר בתיבה וינהמו האריות ויגעו השוורים ויצעקו הזאבים. וכל היקום אשר בתיבה מדבר וצועק בלשונו וישמע קולם למרחוק. וגם נח ובניו צועקים ובוכים בצרתם וייראו יראה גדולה מאד ויגיעו עד שערי מוות.

ויתפלל נח אל ה' ויצעק על הדבר הזה אל ה' ויאמר: "אנא ה' הושיעה לנו כי אין כוח בנו לסבול את הרעה הזאת אשר סבתנו. כי אפפנו משברי מים ונחלי בליעל ביעתונו, קידמו אותנו מוקשי מוות. עננו ה' עננו, פדנו, פנה אלינו וחנונו, פדנו והצילנו!"

וישמע ה' בקול נח ויזכרוהו ה'. ויעבר רוח על פני הארץ וישבו המים ותנח התיבה.

♦ החתול והעכבר ♦

נח נקרא צדיק, שהיה עושה צדקות עם כל אשר בתיבה, וכך²⁹ אמרו; בתחילה בימי אדם הראשון היו חתול ועכבר בביתו של אדם הראשון ושותפים וחיים בשלום זה עם זה, יום אחד נכנס תחרות בלבו של עכבר על חתול, והלך אצל אדם הראשון ואמר לו; אדוני, תן לי רשות על החתול להרגו שהוא גנב וקוביוסטוס, אמר לו אדם; הואיל וסיפרת עליו לשון הרע תהיה לו למאכל, מיד קפץ החתול על העכבר והרגו, כיון שראו בניו של העכבר כן, ברחו לסעיפי ההרים ולנקיקי הסלעים ולחורי עפר, כי חששו ואמרו אם נישאר במקומות הגלויים, לא נשאר לפליטה מפני החתול אויבנו, כשבא נח הכניסן לתיבה, יום אחד היו החתול ואשתו עומדים זה אצל זה, אמר החתול לאשתו זכורני כשהייתי תינוק, הביא לי אבא ממשפחתו של זה העכבר ואכלתיו, והיה טוב למאכל, ועתה ארדוף אחריו ואשיגנו ואוכלנו, כיון ששמע עכבר כדברים הללו, נס מפניו ורדף החתול אחריו ונעשה לו נס ונזדמן לו חור אחד ונכנס שם, הכניס החתול פיו בחור להוציאו מתוכו ונשכו העכבר, אבל גם החתול לא נשאר לו חייב, וקרע לו לעכבר בצפרו שפתו התחתונה כחצי זרת, אחר שעה, הלך העכבר אצל נח ואמר לו; איש צדיק עשה לי צדקה ותפור לי מה שקרע לי החתול אויבי, אמר לו; לך והביא לי נימת שערו הלך אצל החתול

מצאו סתר, גם נגד הגשם שבא מלמעלה, וגם נגד שטיפת התהום, אבל כשבאו המים עד ראשי ההרים גוועו גם הם, אחר כך מתו השרצים, שיש ביניהם מינים רבים החיים במים וביבשה, והם האריכו ימים יותר, ואחר כך מתו האנשים, שכמובן עשו תחבולות יותר מכולם, עלו על ראשי ההרים, ונחבאו בצורים גבוהים עד שהיו יחידים נמלטים בתחילת המבול, והיו כאלה שעשו ספינות לשוט על פני המים, אולם אחרי שעלו המים חמש עשרה אמה ממעל לראשי ההרים, פסקו כל התחבולות, שהגם שעלו לעצים הגבוהים שעל ראשי ההרים, נהרגו מן השטף, והספינות נשברו בלב ימים, וגם ספו תמו מחוסר מחיה עד שגם מין האדם גווע ואיננו, מלבד דגי הים שאינו צריך לנשום רוח, הם נשארו בחיים, כמו שאמרו חז"ל שלא נגזרה גזירה על דגים שבים, וככתוב; כל אשר בחרבה מתו.

♦ וימח את כל היקום אשר על פני האדמה ♦

אחר שמתו כולם, נמחו גם גופותיהם, שלא ימצא להם שארית על פני האדמה, ובזה היה הסדר הפוך, שגוף האדם נמחה תחלה, כי הוא מצד הרכבתו חלוש יותר מגופי שאר בעלי חיים ואח"כ גוף הבהמה שחזק יותר, ואח"כ רמש ועוף שגופותיהם הקטנים נסתרו בקנים ובמערות ונתקיימו יותר, ומה שכתוב; וימחו מן הארץ, פירושו - שהגם שהרבה נשארו עצמותיהם החזקים חזקים כברזל ולא נמוחו, בכל זאת לא נשארו על הארץ, אלא נמחו מן הארץ, כי על ידי שטף המים הובלו הפגרים לתוך העמקים, ורובם נבלעו בעמקי תהום, אשר האדמה פצתה את פיה מעומק תהום רבה, וירדו כמה אלפים אמה לעמקי שאול, עד שבצאת נח מן התיבה לא מצא שום רושם מפגרי בעלי חיים ועצמות הענקים, ובעלי חיים הגדולים שהיו קודם המבול.

ולכן בזמננו שחופרים בעמקי האדמה מוצאים עצמות גדולות, כי זה נשאר מהענקים ובעלי חיים גדולים, שנאבדו מן הארץ ואינם עוד, מימי המבול ואילך, כי בעת המבול פתחה האדמה את לועה, על ידי הרעשים שבאו מעומק שאול ותהום רבה, והפכה תחתונים למעלה ועליונים למטה, והורידה פגרי הבעלי חיים עמוק עמוק, וכל זה מעשי ה' ונפלאותיו במצולת שאול, בכוחו הגדול מחה את כל היקום מעל פני האדמה ויטביעם בשאול תחתית עדי אובד.

בארץ שנער מהלך שנתיים ימים. ייסעו כולם אליה וישבו שם.

ויחלו ללבון הלבנה ולשרוף לשריפה, לבנות את העיר ואת המגדל אשר זממו, ויהי להם בניין המגדל לפשע וחטאה, ויחלו לבנותו. ויהי הם בונים וימרדו ביי אלקי השמים ויחשבו בלבבם להילחם בו ולעלות השמימה, וייחלקו כל האנשים האלה וכל המשפחות לשלוש כיתות.

♦ ותאמר האחת: "נעלה השמימה ונילחם בו." ♦

והשנית אמרה: "נעלה השמים ונעמיד שם את אלהינו ונעבדם שם."

והשלישית אמרה: "נעלה השמים ונכה אותו בקשתות ורמחים."

וידע האלקים את כל מעשיהם ואת כל מחשבתם הרעה, וירא את העיר ואת המגדל אשר הם בונים, ויהי בהיותם בונים, ויבנו להם עיר גדולה ומגדל בתוכה גבוה וחזק מאד מאד. כי מרוב הגבהות לא יגיע החומר והלבנים אצל הבונה בעלותם אליו, עד מלאת לעולים שנה תמימה, ואחרי-כן יגיעו אל הבונים ויתנו להם החומר והלבנים. ככה יעשו להם בכל יום, ויהיו אלה עולים ואלה יורדים כל היום, ויהי, כאשר תפול לבנה מידם ותישבר, ויבכו כולם עליה, וכאשר יפול אדם וימות, אין מביט אליו מהם.

וידע יי את מחשבותם. ויהי עת בונים, ויזרקו חצים אל השמים, ויפלו כל החצים עליהם מלאים דם. ויהי כראותם ויאמרו איש אל רעהו: "אך הנה הרגנו את כל אשר בשמים."

כי מאת יי היה זה, למען התעותם ולמען הכחידם מעל פני האדמה.

ויאמר האלקים אל שבעים המלאכים העומדים ראשונה לפניו הקרובים אליו לאמור: "הבה נרדה ונבלה שם שפתם, אשר לא ישמעו ולא יבינו איש שפת רעהו."

ויעש להם כן. ויהי מהיום ההוא והלאה שכחו איש שפת רעהו, ולא הבינו לדבר כולם בשפה אחת. ויהי כאשר יאמר איש לרעהו: "תנה לי אבן לבנות." - ויתן לו חומר, וכאשר יאמר: "תנה חומר." - ונתן לו אבן.

ויהי כאשר לקח הבונה מיד רעהו את החומר או את האבן אשר לא אמר, וישליכם הבונה מידו ויפילם על

עצמו ומצאו ישן ותפס משערו, וחזר לנח ותפר לו את הקרע, ולזה נקרא איש צדיק, שעשה צדקות עם הבריות.

♦ וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת נֹחַ ♦

אחר שירדו גשמי המבול ארבעים יום, והתרבו מאליהן חמישים ומאת יום, זכר ה' את נח, ועל ידי תפילתו היפך את מדת הדין לרחמים, והעביר ה' רוח רחמים על הארץ, והמים שקטו, המעיינות נסתמו, ונשאר רק מה שנצרך לצורך העולם, כמו חמי טבריה, והמים חסרו והלכו כל יום כרבע אמה, ואחר שישים יום נחה התיבה על שני הרי אררט, והיה בזה השגחה מופלאה שה' ציוה לו בתחילה לנח לעשות את פתח התיבה בצידה, וכך היה לו מקום לצאת על ההר, ולא מעל הגיא שביניהם.

כשיצא נח וראה את העולם חרב, התחיל לבכות לפניו ואמר; רבש"ע נקראת רחום, היה לך לרחם על בריותיך! השיבו הקב"ה ואמר רעיא שטיא [מנהיג טיפש] כעת אתה אומר את זה? ! למה לא אמרת בשעה שאמרת לי לך כי אותך ראיתי צדיק לפני וגו' ואח"כ הנני מביא את המבול מים וגו' ואח"כ עשה לך תיבת עצי גופר, וכי למה דברתי אתך ואמרת לי את כל הדברים וכי לא בכדי שתתפלל על העולם, אלא כששמעת שאתה תינצל על ידי התיבה לא עלה בליבך להתפלל על יישוב העולם, ועשית תיבה וניצלת וכעת שנחרב העולם, אתה אומר לפני תפילות ותחנונים? ! כששמע נח את הדברים האלה הקריב קרבנות ועולות.

♦ דור הפלגה ♦

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. ויתיעצו כל שרי נמרוד וכל גדוליו בעת ההיא. פוט ומצרים וכוש וכנען למשפחותיהם, ויאמרו איש אל רעהו: "הבה נבנה לנו עיר ובתוכה מגדל מבוצר וחזק וראשו בשמים, ונעשה לנו שם למען היותנו מושלים על כל העולם ולמען תחדל רעת אויבינו מעלינו ונמלוך עליהם בחזקה ולא נפוץ על פני כל הארץ ממלחמותיהם."

וילכו ויבואו כולם לפני המלך ויגידו את הדברים האלה אל המלך, ויודה להם המלך על הדבר הזה, ויעש כן. ויתקבצו כל המשפחות כשש מאות אלף איש, וילכו לבקש ארץ רחבה מאד לבנות את העיר ואת המגדל, ויבקשו בכל הארץ ולא מצאו כי אם בקעה אחת מקדם

♦ מעשה שהיה ♦

מעשה שהיה באחד מראשוני האמוראים הלא הוא רבי יהושע בן לוי,³⁰ שבשעה שהגיע זמנו להסתלק מן העולם, אמר הקב"ה למלאך המוות לך אצל ר' יהושע בן לוי ואמור לו שהגיע שעתו להסתלק מן העולם, ואם יש לו איזה דבר לבקש, לך ועשה בקשתו, כשהגיע אליו מלאך המוות אמר לו ר' יהושע בן לוי רוצה אני לילך עמך, ולראות את מקומי בעולם הבא, אמר לו מלאך המוות טוב, בא ואראה לך, כשהתחילו ללכת, אמר רבי יהושע בן לוי למלאך המוות תן לי חרבך שאתה נושא אתך, חושש אני שמא תפחיד אותי בדרך, הוציא המלאך את החרב ונתנה לו, כשהגיעו לשער גן עדן קפץ רבי יהושע בן לוי ונכנס לגן עדן, תפס אותו מלאך המוות בכנף בגדו ולא הרפה ממנו, נשבע רבי יהושע בן לוי שלא יצא מגן עדן, אמר הקב"ה למלאכים שיבדקו ויראו אם נשבע פעם ונשאל על שבועתו הותרה לו השבועה, אז גם עכשיו נתיר לו שבועתו, אך חיפשו ומצאו שמעולם לא היה כזה דבר שנשבע והתיר שבועתו, ולכן ניתנה לו הרשות להישאר חי בן עדן, אך כעת ביקש ממנו השטן את החרב שנתן לו, ורבי יהושע בן לוי לא רצה להחזיר לו, יצאה בת קול ואמרה; החזר לו החרב כי הוא צריך אותה בשביל העולם, ואכן החזירה. בגן עדן קיבלו את פניו והיה אליהו הנביא הולך ומכריז בפניו; פנו דרך לבן לוי, מצאו רבי שמעון בן יוחאי, לרבי יהושע בן לוי ושאלו; האתה הוא ר"י בן לוי אמר לו כן, אמר לו; האם נראתה הקשת בימיך? אמר לו כן! אמר לו רשב"י אם כך אין אתה ראוי שאליהו ילך ויכריז בפניך פנו דרך לבן לוי שכן הקשת סימן הוא שהקב"ה היה רוצה להחריב העולם אילולא השבועה שנשבע שלא להביא עוד מבול לעולם, ואם היית צדיק גמור היית מגן על הדור ולא היה הכרח שייראה הקשת, אמנם באמת לא נראתה הקשת בימיו אבל כדי שלא להתגאות אמר שנראתה.

רעהו וימת. ויעשו כדבר הזה ימים רבים, וימותו מהם הרבה בדבר הזה.

ויי הכה את שלוש הכיתות אשר היו שם וייסרן כמפעלותן וכמחשבותיהן. אשר אמרו: נעלה השמים ונעבוד את אלהינו שם - היו לקופים ושנהבים, ואשר אמרו: נכה השמים בחצים - המיתם יי איש ביד רעהו, והשלישית אשר אמרה: נעלה השמים ונילחם בו - הפיצם יי בכל הארץ. והנשארים בהם, באשר ידעו והבינו את הרעה, אשר באה אליהם, ויעזבו את הבניין ויפוצו גם הם על פני כל הארץ, ויחדלו לבנות את העיר ואת המגדל, על כן קרא למקום ההוא בבל, כי שם בלל יי שפת כל הארץ, הנה מקדם לארץ שנער.

והמגדל ההוא, אשר בנו בני האדם, פתחה הארץ את פיה ותבלע את שלישייתו, ותרד גם אש מן השמים ותשרוף את השלישית האחרת, והשלישית ממנו נשארה עד היום הזה, ויהי ממנו אשר תלוי ברוח השמים, ויהי מהלך צלו שלושה ימים, וימותו רבים מבני האדם במגדל ההוא בשנה ההיא, עם אשר אין להם מספר. ופלג בן עבר מת בימים ההם בשנת שמונה וארבעים לחיי אברם בן תרח ויהיו כל ימי פלג תשע ושלושים שנה ומאתים שנה וימת.

ויהי כאשר הפיץ ה' את בני האדם בעון המגדל על פני כל הארץ ויפוצר לחלקים רבים ויתפרדו כל בני האדם לארבע רוחות כל הארץ ויהיו כל המשפחות משפחה ומשפחה ללשונה ולארצה ועריה, ויבנו בני האדם ערים רבים למשפחותיהם בכל המקומות אשר הלכו שמה ובכל הארז אשר הפיצם ה' ויהי מהם אשר בנו עריהם במקומות אשר נוטשו שמה ויקראו לערים ההם על שמות ש או על שמות בניהם או על שם אודותיהם הלכו בני יפת בן נח ויבנו להם עריה במקומות אשר נפוצו שם ויקראו את כל הערים בשמותם ויתחלקו בני יפת על פני כל הארץ לחלקים וללשונות רבים ואלה שמות כל משפחותיהם לכל עריהם

30. כתובות ע"ז: ילקוט מע"ל פרשת ואתחנן עמוד קצ"ה

עיצוב ועימוד: בהירות
b65271000@gmail.com

ניתן להשיג בטל': 053-314-1925
ובמייל: wa052052@gmail.com

